

Тореадори з Васюківки (скорочено)

Всеволод Нестайко

"Тореадори з Васюківки": книжка, після якої хочеться мати такого друга

Є книжки, які школяр читає тому, що "задали". А є такі, про які легко забути, що вони входять до шкільної програми. "Тореадори з Васюківки" Всеволода Нестайка — саме такий випадок. Це весела пригодницька трилогія про двох сільських хлопців, Яву Реня та Павлушу Завгороднього, які мріють про славу, подвиги й великі відкриття, але щоразу починають із чогось цілком васюківського: метро під свинарником, бою биків із коровою, саморобного підводного човна або стеження за підозрілими дорослими.

За смішними витівками ховається точна книжка про дитинство. Хлопці уявляють себе детективами, тореадорами й робінзонами, але водночас учаться відповідати за вчинки, визнавати помилки та берегти дружбу.

Про що ця книжка (без спойлерів)

У центрі твору — нерозлучні друзі із села Васюківки. Іван Рень має незвичайне прізвище Ява, яке вигадав мимоволі ще в ранньому дитинстві. Коли хлопчик хотів сказати про себе: "Я — Ваня", у нього вийшло коротке "Ява". Слово підхопили рідні та знайомі, і відтоді воно стало його другим іменем. Таке прізвище цілком відповідає характеру героя: Ява постійно вигадує пригоди, прагне прославитися й майже ніколи не зупиняється, щоб спочатку подумати про наслідки. Павлуша Завгородній обережніший, але залишити друга самого не може, тому регулярно опиняється в центрі Явиних задумів.

Кожна частина має окрему пригоду й власний настрій. Разом вони показують, як хлопці дорослішають: спочатку переважно самі створюють проблеми, потім намагаються виправити власну помилку, а у третій частині вже здатні діяти відповідально, коли допомога потрібна іншим.

Частина перша: Робінзон Кукурузо й васюківські "злочинці"

Перша частина починається з епізоду, який одразу задає тон усій книжці: Ява й Павлуша риють метро під свинарником, і в тунель провалюється величезна ляха Манюня — тобто велика доросла свиня. Далі з'являється ще грандіозніший план — улаштувати перший у Васюківці бій биків. Оскільки справжнього бика немає, його роль

має виконати корова Контрибуція. Передбачити результат такого експерименту неважко, але читати про нього надзвичайно весело.

Звичайні пустощі поступово перетворюються на детективне розслідування. Хлопці чують дивну розмову Книша й Бурмила та вирішують, що викрили небезпечну таємницю. Їхня фантазія миттєво домальовує шпигунів, зброю й секретні операції. Друзі стежать за "підозрюваними", потрапляють до Києва, цікавляться винаходом Фарадейовича й намагаються захистити важливу наукову справу.

Окрема лінія — втеча Яви на "безлюдний" острів. Проголосивши себе Робінзоном Кукурузо, він швидко переконається, що самотнє життя значно важче за книжкові пригоди. Тут особливо видно відданість Павлуші: він хвилюється за друга й не залишає його самого.

Перша частина нагадує: сміливість без знань і відповідальності легко стає необачністю. Та хлопці не байдужі. Вони рятують цуценя Собакевича, здатні зізнатися у шкоді й щиро прагнуть захистити добру справу.

Частина друга: загублений годинник і велике кіно

"Незнайомець з тринадцятої квартири, або Злодії шукають потерпілого" переносить Яву й Павлушу до Києва. Простір пригод розширюється: метро, пляж, театри, кіностудія, футбольний матч і підземелля. Хлопці так само легко потрапляють у халепи й уперто намагаються все виправити.

Головна пригода починається із чужого годинника, який друзі повинні повернути власникові. Вони майже нічого не знають про незнайомця, крім того, що він актор, живе у тринадцятій квартирі й грає царя. Виникає справжній квест: хлопці шукають потрібну людину в театрах, знайомляться зі старим актором Максимом Валер'яновичем, знову зустрічають Вальку й опиняються на кіностудії.

Ця частина особливо добре показує, що Ява й Павлуша мають совість. Вони могли б забути про годинник, але відчують відповідальність перед незнайомою людиною. Через бажання повернути річ друзі долають страх, потрапляють у конфлікт із місцевими бешкетниками й переживають нічну пригоду, серйознішу за їхні звичайні фантазії.

Нестайко також показує прірву між мрією про славу й реальною працею. Хлопці хочуть бути артистами, але не вчать ролі; мріють побачити себе на екрані, однак кіно має власні правила; прагнуть виглядати героями перед дівчатами, але нерідко саме дівчата виявляються кмітливішими. Книжка не висміює мрії — вона нагадує, що таланту потрібні підготовка й терпіння.

Частина третя: сварка і справжнє випробування

Третя частина — "Таємниця трьох невідомих, або Повість про те, як посварилися Іван Васильович з Павлом Денисовичем і що з того вийшло". Цього разу історію розповідає Ява. Завдяки зміні оповідача читач бачить Павлушу очима його друга й

краще розуміє самого Яву.

Хлопці сваряться через образливі слова, ревності та небажання поступитися. Для обох це болісно, хоча кожен удає, що чудово обійдеться без іншого. Ява шукає нового напарника, захоплюється легендою про Горбушину могилу й отримує таємничі листи від трьох невідомих. Знову виникають загадки, стеження й помилкові припущення, але тепер за інтригою стоїть важливіше питання: чи може справжня дружба витримати гордість і образу?

Коли Васюківці загрожує стихійне лихо, Ява шукає допомоги, а Павлуша залишається поруч у складний момент. Саме тут найвиразніше видно їхнє дорослішання: вони вже здатні ризикувати не заради слави, а заради інших людей.

Ява Рень: генератор пригод

Ява — рушій майже всіх подій. Він винахідливий, енергійний, сміливий і дуже самовпевнений. Йому мало звичайного дня: потрібно побудувати метро, викрити злочинців або стати Робінзоном. Він швидко захоплюється ідеєю й так само швидко втягує в неї Павлушу.

Його головна вада — необдуманість: Ява часто спочатку діє, а вже потім оцінює наслідки. Проте в ньому немає підлості. Він рятує слабших, не залишає людей у біді, здатний каятися й учитися на власному досвіді.

Павлуша Завгородній: друг і голос здорового глузду

Павлуша спокійніший і розсудливіший. Він частіше бачить небезпеку, сумнівається та намагається оцінити Явині плани. Але боягузом його назвати не можна. Коли другові або іншій людині справді загрожує небезпека, Павлуша діє рішуче.

Його найважливіша риса — вірність. Павлуша може сердитися, сперечатися й навіть сваритися з Явою, але у критичний момент залишається поруч. Як оповідач перших двох частин він іронізує не тільки над другом, а й над собою. Завдяки цій самоіронії хлопці не здаються хвальками: вони самі розуміють, наскільки смішними інколи виглядають їхні "героїчні" плани.

Ява вигадує пригоду, а Павлуша надає їй людського виміру. Один штовхає історію вперед, інший допомагає побачити її наслідки. Тому вони так добре доповнюють одне одного.

Чому їхня дружба переконлива

Дружба хлопців не безхмарна: вони сперечаються, ображаються й ревнують. Проте разом переживають сором і страх, підтримують одне одного після невдач та приходять на допомогу без довгих пояснень.

Справжня дружба в книжці — це не обіцянка ніколи не сваритися. Це вміння зрозуміти, що гордість не важливіша за близьку людину, і готовність виправити

помилку.

Як працює гумор Нестайка

Гумор виникає передусім із різниці між тим, як хлопці уявляють себе, і тим, як виглядають збоку. У фантазіях вони — знамениті тореадори, геніальні детективи, безстрашні мандрівники й зірки кіно. У реальності тікають від корови, губляться в кукурудзі, забувають текст на сцені або самі лякаються створених ними таємниць.

Один із найкумедніших моментів виникає тоді, коли Павлуша відмовляється їхати до табору без Яви, а розсерджений батько погрожує покарати його ремнем. Хлопець миттєво намагається захиститися гучною фразою, почутою від дорослих:

"Дітей б'ють тільки імперіалісти..."

Комізм побудовано на несподіваному зіткненні великого політичного гасла зі звичайною родинною суперечкою. Павлуша сподівається, що серйозні слова допоможуть йому уникнути покарання, але лише ще більше сердить батька. Цей епізод чудово передає дитячу винахідливість: герой не має переконливих аргументів, тому використовує найгучнішу фразу, яку може пригадати.

Нестайко любить кумедні прізвиська, перебільшення, несподівані порівняння та живу розмовну мову. Але його сміх не принижує дитину. Автор бачить недоліки героїв і водночас ставиться до них із теплотою.

Що варто запам'ятати для уроку

За жанром "Тореадори з Васюківки" — гумористична пригодницька трилогія. Її тема — пригоди, дорослішання та дружба двох школярів. Головна думка: кмітливість і сміливість мають справжню цінність лише разом із відповідальністю, добротою та вмінням думати про інших.

Основні проблеми твору — дружба і сварка, мрія та реальність, відповідальність за вчинки, стосунки дітей і дорослих, чесність, взаємодопомога, перше почуття й вибір між бажанням прославитися та справжнім добрим учинком.

Назва походить від однієї з перших витівок друзів — невдалого бою биків. Але вона характеризує всю книжку: Ява й Павлуша постійно прагнуть бути героями великого світу, хоча діють у звичайному українському селі. Поеднання грандіозних задумів із васюківською дійсністю і створює особливий гумор твору.

Чому варто читати повний текст

Стислий переказ допоможе пригадати події, але не передасть головного — голосу

оповідача. У Нестайка важливе не лише те, що сталося, а й те, як Павлуша або Ява про це розповідають: із перебільшеннями, відступами, смішними самовиправданнями й раптовими серйозними думками.

У повному тексті краще відчуваються атмосфера Васюківки, характери другорядних персонажів і маленькі подробиці, з яких складається справжнє дитинство.

Чи варто читати?

Однозначно! "Тореадори з Васюківки" — рідкісний шкільний твір, який можна читати не "для оцінки", а для задоволення. Він смішний, динамічний і водночас розумний. Книжка не читає нотацій, але після неї легше зрозуміти, що справжня сміливість — це не відсутність страху, а готовність діяти правильно, коли страшно.

Чи треба обирати повне видання? Безперечно. Чи варто купувати книжку з гарними ілюстраціями? Звісно! Малюнки допомагають побачити Васюківку, Контрибуцію, Собакевича й героїв саме такими яскравими, якими їх створив Нестайко. Чи можна обмежитися скороченим переказом? Для повторення перед уроком — можна, але для справжнього знайомства з Явою та Павлушею — ні.

Найкраща рекомендація проста: відкрийте першу частину й прочитайте кілька розділів. Найімовірніше, далі вас уже не доведеться вмовляти. Пригоди Яви Реня та Павлуші Завгороднього нагадують: дитинство стає незабутнім не тому, що все відбувається ідеально, а тому, що поруч є друг, із яким навіть найбільша халепа колись перетворюється на чудову історію.